

**ТВОРЧЕСКОТО ПИСАНЕ В ТРЕТИ КЛАС – ФАКТОР ЗА
ПОВИШАВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ НА
УЧЕНИЦИТЕ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА**

Силвия Маринова Ангелова

ОУ „Христо Ботев”, с. Лозарево

**CREATIVE WRITING IN THE THIRD GRADE - A FACTOR FOR
INCREASING THE EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS OF STUDENTS
IN BULGARIAN LANGUAGE AND LITERATURE**

Silviya Marinova Angelova

Primary school „Hristo Botev” – village of Lozarevo

***Abstract:** The report reveals the benefits of creative writing in the teaching of Bulgarian language and literature in the third grade. An innovative way is presented, forming knowledge, skills, competences, necessary for increasing the educational achievements of students in Bulgarian language and literature. The application of texts is analyzed by developing the concept of creative writing of stories, which allows to determine their advantages: overcoming educational language difficulties, critical thinking, generating new ideas, proofreading abilities and others. And this successfully promotes creativity, artistic expression, communication and reading literacy.*

***Keywords:** creative writing, text creation, communication, critical thinking*

Всеки етап от израстването на ученика изисква преосмисляне на методи, средства, подходи за работа, които определят стратегията на началния учител. Трябва да се стимулират интереса, мотивацията и креативността на малките ученици, за да се развият техните мисли, чувства, въображение и всякакви заложби. Учителите са недипломирани актьори, аниматори, разказвачи и всичко, което може да ги превърне в супергерои, за да направят всеки час и всяка среща с учениците незабравими, въпреки, че не виждат себе си като такива. А един обичащ учител определено владее и още.

С настоящия доклад разглеждаме как една игра с думи, може да предизвика вдъхновение, което да роди вълшебна приказка. Представям учителски подход, който помага на учениците по забавен начин да съчиняват истории, които записват, за да ги превърнат в творчески съчинения. Ще използвам израза „творческо писане“, защото е плод на детското въображение и свободното фантазиране.

Понякога, за да привлече повече внимание, преподавателят разказва за детството си, за времето, в което той някога е бил ученик. А може да съчини измислица, важно е учениците да се впечатлят и да му повярват. Тези разкази не са случайни и имат някои значения. Първо така се позволява на децата да се докоснат до своя учител. Скъсява се дистанцията между тях и го усещат по-близък в морално отношение. От друга страна това е похват, който да покаже как те да съчиняват истории, които един ден, вероятно ще превърнат в реалност.

Българският език е основно средство за социализиране и комуникация на ученика и тук ще надникнем в проблема за уменията за съставяне на текст. Всички се сблъскваме с

неразбирането на българския език от учениците ни. Лутаме се и търсим решение, как да се научим и да си помогнем.

Обект на изследване в настоящата разработка е творческото писане като интерактивен метод, способстващ за повишаване на образователните постижения по български език и литература на учениците от трети клас.

Предмет на нашата практика са придобитите умения, в частност развитието на образователните постижения чрез творческото писане.

Въз основа на конкретизираните обект и предмет се определи и целта на практиката.

А именно, представяне влиянието на творческото писане, за повишаване образователните постижения на учениците по български език и литература, както и

От така представената цел, произлизат следните конкретни задачи:

1. Да се изясни същността на творческото писане и неговата характеристика;
2. Да се изследва и анализира ефекта на творческото писане, който се отнася до повишаването на образователните постижения;
3. Да се конкретизират методически препоръки за практиката.

Успешни подходи, които използвам в работата си за осъществяване на целта ѝ:

- Да спомогна децата да се разделят със страха от писането и интерпретирането на текст.
- Да получат увереност да изразяват мислите и чувствата си, устно и писмено.
- Да разширя кръгозора и границите на въображението им.
- Да събудя творческия им потенциал в общуването с околния свят.
- Да преоткрием книгите, като океан от герои, истории, мечти...
- Да разкрия вътрешния свят на малкия автор и да го накарам да излезе „извън себе си“;
- Да въздействам на чувствата;
- Стимулиране на креативност;
- Да внуша идеи;
- Да предам послание;
- Да разкажа история от своето детство.

Приоритет са уважението към различието, зачитане на достойнството, уважение на детската личност.

Творческото писане се опира на някои принципи, свързани с развитието на креативността и езиковата компетентност на учениците. Характерни са следните:¹

- да се подкрепя изразяването на емоции, чувства и настроение в писмената реч;
- да се развива графичния навик и правилното оформление на писмената реч;
- да се подкрепя самостоятелността и критичното мислене;
- да се позволява на учениците да избират как и какво да пишат или с други думи-сами да избират теми и жанрове, които ги привличат и отразяват техните преживявания, мечти или проблеми;
- да се оценява и поощрява продукта на творческото писане и др.²
- да се използват разнообразни видове текстове, съобразени с възрастта и интересите им;

¹ 5 идеи за творческо писане - Детски център Совичка (sovichka.eu) https://sovichka.eu/saveti/5-idei-za-tvorchesko-pisane_7034

² Йосип Новакович — Курс по творческо писане (1) — Основни принципи, ясни насоки, подкрепени с примери от творчеството на класически и съвременни автори, изобретателни упражнения и методи за оценяване на вашия напредък — Моята библиотека (chitanka.info) <https://chitanka.info/text/36068-kurs-po-tvorchesko-pisane>

- Значението и мястото на творческото писане в закона за училищното възпитание се отразява в учебните програми по български език и литература, които акцентират върху това, че „обучението допринася за формиране на съвременни ключови компетентности“.³

Въображението е главното, което определя творческото писане, според С. Виготски. В поведението на детето една от дейностите е неговото творчество. Психологията я нарича въображение или фантазия. Както знаем, тази дейност е различна у всеки и кой колко е фантазър, това зависи от различни фактори. Руският психолог приема, че един от тях е опитът на подрастващия, който постепенно се изгражда. Но освен опита от значение са и интересите, които също са индивидуални. Ако темата е чужда на разбиранията му, не стига до тяхното въображение, не докосва чувствата им.⁴ Изтъкнатият български автор Генчо Пиръов споменава в своите изказвания, че средата в която расте детето, го изгражда като творческа личност толкова, колкото може да приеме модел на поведение. Той едва ли не, отрича унаследяването на заложите, което означава че са нужни труд, желание и мотивация още от ранна възраст за развиване на творческите способности.⁵ Следователно учителят трябва да възпитава и поощрява богатата детска душевност.

Да се съчиняват истории- споделени или стаени в нас, изживени или измислени, мечтани или сбъднати, сънувани или вече нарисувани. Да се разкаже история означава и да се сподели опит, и да се съживи измислица. Това е част от човешкия живот. Обстоятелствата понякога налагат да се разказват истории за нашия ден, за вашия живот, за клюките, за новините... Така разбираме, че живеем ние, възрастните.

Интерес представлява описанието на творчески подготвителни дейности с ученици от трети клас, което е и същността на доклада, чиято цел е е търсене на нови възможности за организиране на обучението по БЕЛ, а именно създаване на текст по зададени условия, както е в нашия случай:

а) Нов вариант за край на приказка.

б) Отговаряне на въпрос, обвързан с първата задача, като повод за вглеждане на учениците в своя живот, в своите преживявания.

в) Да представят себе си с цвят вместо име и да довършат изречението:

„Аз съм белият цвят. Бяло като ...“

„Аз съм синият цвят. Синьо като...“ и т.н.

Представям описание на творческата екипна работа с ученици и техните родители: които бяха провокирани чрез забавни игрови действия да създадат свои истории върху белия лист, с надеждата някой някога да го намери и прочете, за да научи повече за един може би несподелен, но мечтан детски свят.

Вълнувам се след тези творчески часове, преживени с учениците, защото тогава времето спира и ни пренася в друг свят, който можем само ние да изградим. С химикал, с молив, с бои и едно обичащо сърце!

Започвам с думите на Джани Родари: „Винаги е хубаво човек да може да се похвали с нещо...“

Самият Джани Родари - италиански писател и журналист, известен със своите детски книги, много точно определя взаимодействието на човека с играта, като така се

³ Учебна програма по български език и литература за 3. клас, работен вариант към 2016 г

⁴ Виготски, Л. (1982). Въображение и творчество на детето. София: Наука и изкуство. (превод: И. Димитров)

⁵ Пиръов, Г. (1982). Възпитание за творчество : Науч.-попул.очерк. – София: Нар. просвета

стимулира неговата способност да изобретява, да измисля все по-нови похвати, които ще употреби в удобен момент...⁶

Неволята ни помогна за една приказка, която театрализирахме за края на учебната година пред гости. Вълкът от нашата приказка за малко да си „плати“ лакомията, но щом не трябва да се отвръща на лошото с лошо, променихме хода на събитията. Защото любовта към животните, към природата трябва да започне от най-чистите по душадецата, които добре осъзнават тежестта на една агресия. Предварително предложих у дома всеки да помисли с помощта на родители друг завършек, а на следващия ден да изберем най- доброто. Така децата се поставиха пред задачата да измислят нов край на приказката, като имитират стила на авторите. С благодарност към ученици и родители-приказката беше уникална!

„...Козата вика горския пазач, който се грижи за дивите животни и гората, а той се обажда на лекар от Ветеринарна бърза помощ, която оперира безболезнено вълка, за да извади козлетата. След като пълната упойката преминава, козата, тъй като е благородна и милостива, предлага на Вълчо да го храни с мляко, а той обещава да пази козлетата, като ги учи да се защитават и да им бъде приятел. Междувременно вълкът тръгва на психолог, защото страда от угризения, заради Червената шапчица и баба й, трите прасенца, козленца и редица други пострадали...“

Помислих си, щом можем да измислим различен край на авторска приказка и това да накара учениците да се почувстват така, сякаш са спасили всички диви животни, значи може да опитваме нещо подобно и занапред. Споделих идеята с децата, които въпреки затрудненията с езика, все пак приеха.

След успешната приказка, учениците разсъждаваха над въпроса „Защо искам да съм добър?“.

В друг случай подготвихме спектакъл, в който да представят себе си с цвят от дъгата. Думите от интернет бяха непознати и трудни за тях. Като се има предвид, че малките герои трябва да са изразителни, артистични, естествени на сцената, да убедят зрителите да им повярват, значи се налагаше сами да преценят с какви изречения да опишат избрания цвят. Беше трудно да записват мислите си, които се наложи и да редактирам:

„Аз съм белият цвят. Бяло като сняг. Бяло като чистотата на детската душа. Бяло като белия гълъб и свободата на мечтите ми...“

„Аз съм синият цвят. Синьо като небето., като морето, като изворна вода, като синьо цвете в полето. Синьо като сините очи на мама...“

„Аз съм зеленият цвят. Цветът на тревата и гората, на нашите планини зелени...“ и т.н.

И така със сравнения и много прилагателни, докато разглеждахме снимки, картинки, пишехме какви асоциации предизвиква у тях всеки избран цвят.

Някои от децата спонтанно мислеха на глас и като че ли провокирах речта и на уж срамежливите и неразбиращи български ученици. Получи се един творчески час по български език и литература, в който децата бяха ръководени от своето въображение, гледайки цветни картини... и представяйки си, как ще прочетат авторските си реплики... Тези, които не можеха да намерят точните думи, рисуваха. Едно от децата беше за месец в чужбина и след като се върна на всяка своя рисунка, която ми подаряваше изобразяваше българското знаме. Малко, но достатъчно, за да развие в себе си идея и да

⁶ Родари, Дж. (1986). Граматика на фантазията (Увод в изкуството да измисляме истории). София: Наука и изкуство.

напише съчинение за България. Според д-р Т. Ангелова съчинението като форма на писмено изразяване отразява личността, мисленето и чувствата на ученика.⁷

Между другото, тези които „спасиха“ дивите животни, бяха оставени да творят и пишат в приятна вдъхновяваща атмосфера с музика, с птичи песни и течащи реки... След това четяха критично и отново правеха нов вариант на вече написаното. Е, разбира се, че то изобилства от грешки, но тук целта е да пишат за удоволствие с вдъхновение. Важното е, че в творбата има духовно нравствено послание, емоционален заряд.

Съчиняването е безкрайно трудно за някои от тях. Това са небългарски ученици, които имат проблем с българската азбука, без да се броят запетаи, пълен и непълен член, пряка реч и други такива подробности. Но писателските им творения са изпълнени с магия, защото създаденото на белия лист е преминало през сърцето им. Виготски твърди, че ценното в детското творчество трябва да се търси не в крайния резултат, а в самия процес.⁸

Когато записват мислите си това може да им помогне да ги организират и подредят по-лесно. Така ще си ги доизяснят и ще придобият повече увереност. Според Вайсгербер подрастващият познава света около себе си толкова, колкото думи е научил. И когато греши в съчинението си, може да се коригира сам.⁹

Всички знаем, че децата обичат да се „правят“ на герои в разказаните си истории, които с нетърпение очакват на някого да споделят. Нищо, че често съпоставят реалност с измислица. Вдъхновението може да се провокира по най-различни начини- чрез спомени, чрез снимки, музика, разходка сред природата, храм, поезия, милувка, дори и думата „Обичам те!“. Нужни са предмет, ситуация, която да ги провокира, за да оживеят в приказка. Понякога трудно говорят, не знаят как да изкажат, това което мислят. Тогава как да изразят своите мисли, емоции писмено? Някои от тях, с не такава отдаденост, споделят мисли и преживявания, защото се съмняват в съчинението си до колко е правилно. Трудно им е да подредят мислите си или да преодолеят собствените си задръжки, да освободят въображението си. Притесняват се от допуснати грешки или нетактични забележки. Едни от текстовете са доста лични. В началото има известно колебание, но след първия престрашил се, има и втори, и трети, и т.н.

Вдъхновените съчинения на моите ученици са кратки, но изминават дълъг творчески път- от разплакани очи с „Не знам какво да пиша. Нищо не измислям.“, през моментното творческо, бих казала кризисно блокиране, до „Още не съм стигнал до края на случката. Искам да видя какво ще стане после...“. Насърчавам ги да мислят извън рамките, в които са свикнали да живеят.

В основната си част историите им са плод на въображението, но сякаш има в тях и нещо, което не е измислица. Техните герои притежават качества, които децата се стремят да

копират. Имат и грижовни родители и уютен дом, за каквито някои от моите ученици само мечтаят. Обременени, виновни, облекчени или поставят под въпрос принципите си. Някои страдат, докато се „виждат“ от страни, други се изпълват с решителност и чакат да „дойде“ времето... Изпадат в криза, в резултат на приключението и предприемат промяна... По това се разбира, че децата представят свят, който искат да имат или опитват как ще се чувстват в друга ситуация. Вероятно изборът, който правят, може да

⁷ Ангелова, Т. Съчинението като личностна изява на ученика. В: Методика на обучението по български език. Съвременни проблеми. София, 2003.

⁸ Виготски, Л. (1982). Въображение и творчество на детето. София: Наука и изкуство. (превод: И. Димитров)

⁹ Weisgerber, B. Vom Sinn und Unsinn der Grammatik. 1985.

има дълготрайни последици... Понякога подобни дилеми дори предизвикват промени в обществото ни и историята.

Изводи

Творческото писане в трети клас е една добра практика, стратегия, подкрепяща дейност, за развиване на творческо мислене и умение за създаване на различни текстове, за важни житейски умения, като управление на емоциите, изграждане на положителни взаимоотношения и вземане на отговорни решения.

То е изкуство, метод за развиване на въображението и творческото мислене у учениците. Подход за развиване на уменията да се създават истории, в които се споделят мисли, чувства, опит, като се дава шанс на тези, които са по-малко предразположени да говорят, да съчиняват, без да се притесняват, че ще допуснат грешки. Насоченото упражнение по писане може да има положителен ефект и върху упражненията по четене.

Изхождайки от всичко емоционално и трогателно споделено виждаме какъв е смисълът на създадения текст през тези часове:

- подпомага развитието на способностите за спонтанност, креативност и пълноценно изразяване на фантазиите и идеите, които ни движат;
- развива умения за изразяване, комуникация и аргументация;
- някои от създадените истории могат да служат за пример, дават шанса да открият или да преоткрият себе си;
- творческата писателска група предполага взаимодействие в екип, развива критическото мислене, създава увереност в личните способности;
- дава възможност на децата да дадат свобода на въображението си и едновременно с това да развият своята езикова култура и литературни познания;
- подпомага разбирането и оценката на литературните произведения;
- развива творческото мислене у малките писатели;
- помага на децата да научат как да създават текст със свой собствен стил на изразяване;
- запалва любовта им към книгите и писането;
- развива уменията им да създават различни истории, като чрез тях изразяват себе си по нестандартен начин;
- развива чувствителността на децата. Прави ги по-съпричастни, по-хуманни;
- чрез творческото писане искам да им вдъхна увереност, да изкажат мислите и чувствата си и на глас, и на "хартия". Нещо, което ще им помогне както в учебния процес, така и в общуването с другите;
- под формата на дискусии, игри, задачи, интерпретации и напред ще създаваме свои оригинални текстове, ще разказваме, ще размишляваме, ще пътуваме в света на книгите и авторите им и ще мечтаем заедно с тях.

Заключение

...Денят беше сряда 31 май, последният учебен ден, за моя изненада след раздаването на свидетелствата децата се почувстваха задължени да напишат благодарствено писмо на семействата си за подкрепата им през учебната година. Тази инициатива беше тяхна и ме трогна до сълзи...

Може да се каже, че сътвореният вдъхновен текст е изкуство, както картина, в която е вложено сърце, красота и любов. Защото малките творци влагат много по-голяма част от разума си в него, от колкото им е нужно да напишат учебен текст.

Настоящата разработка се осъществи благодарение на екипната дейност на третокласници и техни родители при ОУ „Христо Ботев“, с. Лозарево, но и още много ученици, които знаят, че ще ги спомена.

Вярно е че „Една книга, една писалка, едно дете и един учител могат да променят света.“

Малала Юсафзай
Нали?

А на Вас, уважаеми учители, пожелавам очи, които да виждат във всеки ученик един непораснал Джани Родари!

Литература

- [1] 5 идеи за творческо писане - Детски център Совичка (sovichka.eu) https://sovichka.eu/saveti/5-idei-za-tvorchesko-pisane_7034
- [2] Йосип Новакович — Курс по творческо писане (1) — Основни принципи, ясни насоки, подкрепени с примери от творчеството на класически и съвременни автори, изобретателни упражнения и методи за оценяване на вашия напредък — Моята библиотека (chitanka.info) <https://chitanka.info/text/36068-kurs-po-tvorchesko-pisane>
- [3] Закон за предучилищното и училищното образование. Обн., ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г. в сила от 1.08.2016 г. Учебна програма по български език и литература за 3. клас, работен вариант към 2016 г
- [4] Виготски, Л. (1982). Въображение и творчество на детето. София: Наука и изкуство. (превод: И. Димитров)
- [5] Ангелова, Т. Съчинението като личностна изява на ученика. В: Методика на обучението по български език. Съвременни проблеми. София, 2003.
- [6] Пиръов, Г. (1982). Възпитание за творчество : Науч.-попул.очерк. – София: Нар. просвета
- [7] Родари, Дж. (1986). Граматика на фантазията (Увод в изкуството да измисляме истории). София: Наука и изкуство.
- [8] Weisgerber, B. Vom Sinn und Unsinn der Grammatik. 1985.

За контакт с автора:

Силвия Маринова Ангелова

e-mail: silviangelova777@abv.bg